

Tento text určen výhradně pro účely Soutěže psychologických prací (a její propagaci) na Katedře psychologie Fakulty sociálních studií. Jakékoliv použití celého textu nebo kterékoliv jeho části v jakékoliv podobě pro jiné účely bez souhlasu autora je zakázáno. Nositelem autorských práv je autor textu a spolupracovníci.

Míra užívání konopných drog v populaci vysokoškoláků v ČR a na Slovensku ve vztahu k sensation seeking

Martin Malec*

Masarykova univerzita, Brno 2010[#]

This research presents the results from a correlation study performed in December 2008 on a sample of 120 Czech and 48 Slovak university students. We studied a relation between cannabis drugs use experience, and sensation seeking. We also traced influence of another variables such as religiosity and spirituality, subjective availability of the drug or law knowledge among drug users and non-users. Results: A positive relationship has been found between need of sensation and cannabis drugs usage, which is consistent with existing sensation seeking related research. An assumption of a raising need of sensation in heavy cannabis users has not been confirmed. The sample of Slovak students revealed a significant negative correlation between spirituality and sensation seeking. Discussion: A replication on a larger sample would be necessary in case of a will to use the results in a rigorous way. The results have a limited scope for generalization because of a small sample size.

Keywords: marijuana, cannabis, sensation seeking, novelty, religiosity, illicit drug use

Tento výzkum uvádí výsledky korelační studie provedené v prosinci 2008 na vzorku 120 českých a 48 slovenských vysokoškolských studentů. Zjišťovali jsme vztah mezi zkušenostmi s užíváním konopných drog a mírou vyhledávání vzrušení (*sensation seeking*). Rovněž jsme sledovali vliv dalších proměnných jako náboženskost a spiritualita, subjektivní dostupnost drogy, a znalost zákona mezi uživateli i neuživateli drog. Výsledky: Potvrdil se pozitivní vztah mezi mírou vyhledávání vzrušení a zkušeností s užitím konopných drog, tento výsledek je konzistentní s dosavadními výzkumy o vyhledávání vzrušení. Nepotvrdil se předpoklad narůstajícího skóru sensation seekingu s narůstající frekvencí užívání konopných drog. Ve slovenském vzorku byl signifikantní záporný vztah mezi dimenzí spirituality a sensation seekingu. Diskuse: Omezená možnost zobecnění výsledků a nedostatečná velikost vzorku pro jemnější rozdělení skupin vyžaduje replikaci studie na větším vzorku.

Klíčová slova: marihuana, konopí, hledání vzrušení, sensation seeking, užívání nelegálních drog

Obsah

1 Hypotézy a výzkumné otázky	2	3.2 Metoda výběru vzorku a výzkumný soubor	6
1.1 Východiska hypotéz	2	3.3 Metody sběru dat	7
1.2 Výzkumné otázky	3	3.4 Statistické metody	7
1.3 Hypotézy	3	4 Výsledky	7
2 Výzkumný design	3	4.1 Odděleně český a slovenský vzorek	9
2.1 Určení proměnných	3	5 Diskuse	11
2.2 Reflexe intervenujících faktorů a proměnných	4	5.1 Validita	11
2.3 Popis výzkumného postupu	4	5.2 Návaznost na další výzkum	12
3 Metody	5	Použité zdroje	13
3.1 Definice a operacionalizace pojmů	5	Přílohy	14

* Martin Malec, Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity. Email: 255983@mail.muni.cz. Na výzkumu dále spolupracovali a patří jim velký dík:

Jan Švéda, Nada Kiripolska, Roberta Štěpánková, Pavla Kolomazníková, Nikola Vondrová.

Toto je opravená a zkrácená verze práce původně připravené pro účely kursu Psychologie metodologie (kvantitativní přístup) na FSS MU v PS2008.

1 Hypotézy a výzkumné otázky

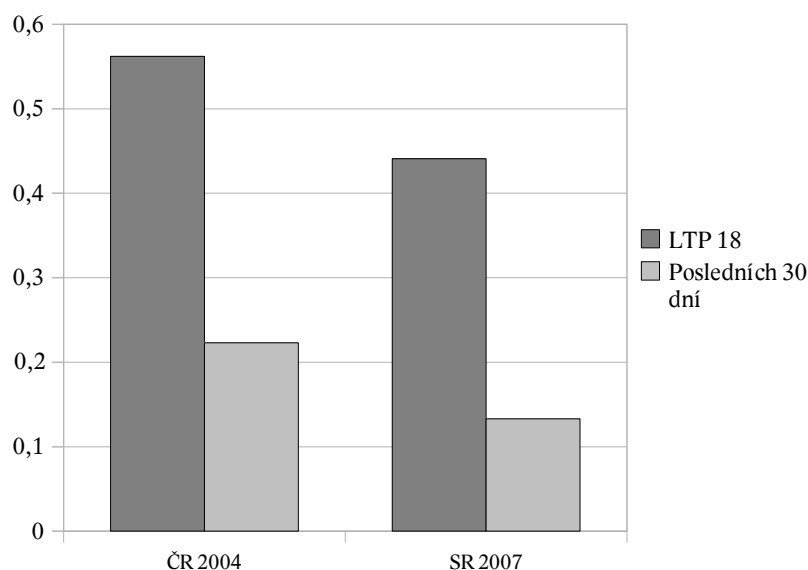
1.1 Východiska hypotéz

Koncept *potřeby vyhledávat vzrušení* v psychologii proslavil prof. Marvin Zuckerman, který v r. 1964 navrhl psychometrickou škálu, na které bylo možné zjišťovat individuální odlišnosti v míře potřeby vyhledávání vzrušení pro dosažení optimální *úrovně aktivace* (Zuckerman *et al.* 1964). Z původních výzkumů o sensorické deprivaci se tato metoda se od té doby stala hojně užívanou technikou při výzkumech lidského chování a jejich tendencí k určitým činnostem či oblastem zájmu (Pinholster, 1997).

Dosavadní výzkumy *sensation seeking* (SS) potvrzují vztah mezi mírou této veličiny a tendencí takových osob inklinovat k věcem jako jsou adrenalinové sporty (Amodio 1994; Malkin, Rabinowitz 1998), nakupování na eshopech a aukcích (López-Bonilla a López-Bonilla 2008) nebo užívání nedovolených drog. Tento trend se potvrzuje od 70. let 20. stol., kdy se s výzkumy ohledně SS začalo masivněji operovat (Agrawal *et al.* 2004; Dubey *et al.* 2008; McGee 1989; Kopstein 1999).

V našem výzkumu nás zajímá užívání konopných drog u vysokoškolských studentů v Česku a Slovensku a vztah k tendenci vyhledávání vzrušení. Konopné drogy byly zvoleny jako nejčastěji užívaná skupina zakázaných drog. Celoživotní prevalence užívání konopných drog osmnáctiletých (LTP 18) v ČR v r. 2004 byla 56,2 %, prevalence v posledním měsíci 22,3 % (Zábranský, 2006). Slovenská data z šetření TAD z r. 2006 ukazují LTP 18 = 35,3 %, mezinárodní šetření ESPAD z r. 2007 ukazuje LTP 18 = 44,1 %, v posledním měsíci 13,3 % (Nociar, 2007).¹ V diagramu to vypadá následovně:

Diagram 1: Prevalence užívání konopných drog osmnáctiletými

Omezená velikost vzorku by nedokázala přinést dostatečné množství dat, pokud bychom chtěli pracovat i s ostatními méně rozšířenými drogami s výrazně nižší LTP v populaci.

Chceme:

- zjistit, jestli u našeho vzorku rovněž platí vztah mezi zkušeností s užitím či aktivním užíváním konopných drog a mírou SS.
- z těchto výsledků zjistit, jak mají na tyto výsledky vliv některé další vytipované faktory při srovnání výsledků respondentů z ČR a SR:

¹ Data z českého ESPAD 2007, publikované v listopadu 2008 (Mravčík, 2008), neobsahují relevantní data k věkové kategorii 18 let a více, srovnatelná se slovenským vzorkem a užitečná pro účely tohoto výzkumu, který se zaměřuje až na vysokoškoláky, tj. lidi ve věku 19 let a více.

Zejména předpokládáme, že na různé výsledky výzkumu bude mít vliv **odlišná legislativa**: slovenské právo je k užívání drog výrazně restriktivnější než české (srv.: *Zákon č. 140/1961 Sb. c2008; Zbierka zákonov...* 2005). Česká novela Trestního zákoníku rozdíl mezi oběma zeměmi ještě zvýrazňuje (ve výzkumu s ní nicméně ještě nepočítáme).

Dále budeme sledovat některé z dalších faktorů, u kterých lze předpokládat vztah k měřené veličině. Těmito pro nás bude

- **religiozita** respondenta a
- **dostupnost** dané drogy pro respondenta v jeho sociálním okolí.

Pro předpoklady o vlivu religiozity vycházíme z přehledového článku M. T. Davisové (2004), odkazujícího na výzkumy, které zjistily vztah **klesajícího užívání drog s narůstající spiritualitou a náboženskostí** zkoumaných osob (Davis 2004, str. 3).

1.2 Výzkumné otázky

Položili jsme si proto následující otázky:

1. Existuje rozdíl v míře SS u uživatelů a ne-uživatelů konopných drog?
2. Existuje rozdíl v míře SS mezi studenty, kteří už aspoň jednou v životě vyzkoušeli konopné drogy, a u těch, kteří žádnou konopnou drogu ještě v životě neužili?
3. Existuje souvislost mezi frekvencí užívání konopných drog a mírou SS u vysokoškolských studentů?
4. Liší se míra SS u českých a slovenských uživatelů konopných drog?
5. Existuje rozdíl v míře SS u studentů s různou mírou vnímané důležitosti spirituality a náboženství, s různou mírou znalosti drogové legislativy a dalších sledovaných proměnných?

1.3 Hypotézy

Předpokládáme, že:

1. VŠ studenti—neuživatelé vykazují nižší míru potřeby vyhledávat vzrušení než VŠ studenti—uživatelé konopných drog.
2. VŠ studenti, kteří nikdy nevyzkoušeli konopné drogy vykazují nižší míru potřeby vyhledávat vzrušení než ti, kteří je zkusili nebo je v současnosti užívají.
3. existuje narůstající tendence v míře SS se zvyšující se frekvencí užívání konopných drog.
4. není rozdíl v míře SS u uživatelů z ČR a SR.

Dále předpokládáme, že odlišná legislativa a znalost této legislativy, religiozita, dostupnost drog a další mohou být faktory mající vztah k některé z hlavních sledovaných proměnných (tj. zkušeností s užíváním konopných drog a mírou vyhledávání vzrušení). Jsme si vědomi toho, že toto **nejsou** všechny faktory, které mohou vysvětlovat rozdíly ve výsledcích, proto u těchto faktorů neformulujeme explicitní hypotézy.

2 Výzkumný design

Design má charakter **korelační studie**.

2.1 Určení proměnných

Hlavními **korelovanými** proměnnými je

1. **zkušenost s užíváním konopných drog a**
2. **míra SS.**

Tento design není experimentálního charakteru a není možné na základě korelace určit směr vztahu (*directionality*). Za zmínku nicméně stojí např. longitudální výzkum A. Crawfordové *et al.* (2003), který u středoškolských studentů sledoval už jednosměrný vztah ve směru „**SS → budoucí tendence k užívání alkoholu, tabáku a marihuany**“. Zde se zřetelně ukázala predikční schopnost SS, z jehož počátečního skóru na začátku studia se dal předvídat

- (a) budoucí posun v samotné osobní míře SS a
- (b) pravděpodobnost budoucího zájmu o drogy.

Dalšími **nezávislými** proměnnými, které v dotazníku u respondentů sledujeme, jsou pohlaví, studijní směr, země původu a *současně* studia (pouze obojí ČR *nebo* SR), osobní pocit míry znalosti drogové legislativy, skutečné znalosti drogové legislativy, institucionalizovaná religiozita (subjektivní významnost vztahu k organizované skupině / náboženské společnosti v životě), spiritualita (subjektivní významnost vztahu k posvátnu / transcendentnu v životě), známost dalších osob v okolí, užívající dané drogy a subjektivní dostupnost daných drog v sociálním okolí.

2.2 Reflexe intervenujících faktorů a proměnných

Problém eliminace vlivu **třetích proměnných** do hlavního námi sledovaného vztahu (Goodwin, 2008, str. 324) řešíme pouze částečně:

Proměnné, které by určitě ovlivnily výsledky, se snažíme sledovat a měřit v dotazníku, tedy z nich udělat již kontrolované nezávislé proměnné (poměr mužů a žen atd. — viz výše).

Nezávislé proměnné, které měříme korelujeme s oběma primárními proměnnými pro účely, že by bylo třeba užít **parciální korelace** (Goodwin 2008, str. 325), abychom zjistili reálnou míru vztahu mezi primárně sledovanými proměnnými po odečtení těchto parciálních korelací. Rovněž tyto vedlejší proměnné sledujeme při porovnávání rozdílů u českých a slovenských studentů, která z těchto sledovaných proměnných ovlivňuje nejvýrazněji ostatní proměnné.

Krom samotného faktu nenáhodného výběru může vnitřní validitu tohoto projektu ohrozit:

1. **neekvivalentnost** skupiny českých a slovenských respondentů; hrozí vznik odlišného (specifičtějšího) typu slovenského vzorku vzhledem k tomu, že respondenty na Slovensku oslovují pouze dva členové realizačního týmu projektu. Nemělo by to být zásadním problémem, neboť nezkoumáme sociologicky skupinu vysokoškoláků, ale pouze ověřujeme několik předpokladů souvislosti mezi určitými proměnnými
2. **reaktivita** respondentů, kdy teprve dotázaním se na některé z otázek se v mysli respondenta „vygeneruje“ patřičný postoj k dané věci. Týká se to především věci samotného vědomí existence nějakých právních regulativů na drogy, a částečně i věci seznámení respondentů s novinkou, že religiozitu lze členit na „náboženskou“ a „nenáboženskou“. Tomuto jevu zformování postoje až v okamžiku položení otázky nelze prakticky zabránit.

2.3 Popis výzkumného postupu

Původně 40položkový SSSQ jsme zredukovali na polovinu následujícím způsobem:

1. vyřadili jsme otázky, které se ptaly na stejné věci jako druhá část dotazníku, tj. zejména otázky na užívání drog,
2. z každé subdimenze jsme pak náhodně vybrali zbytek tak, aby v každé subdimenzi zbylo 5 otázek z 10, a tedy aby celkem zbylo 20 otázek.

Před administrací dotazníku na internetu byl proveden malý **předvýzkum** (především mezi spolužáky psychologie na FSS MU). Několika dobrovolníkům byly rozdány **tištěné verze** dotazníků ve předpokládaném finálním znění. Byly sledovány odpovědi respondentů, jejich verbální i nonverbální reakce v průběhu vyplňování dotazníku a jejich dotazy či připomínky k otázkám či výzkumu jako takovému.

Na základě poznatků a připomínek respondentů předvýzkumu jsme provedli určité změny: (1) nahradili jsme jednu otázku ze SSSQ, která budila rozpaky a pocit zastaralosti (ot. č. 14 o homosexuálech) za jinou (náhodně zvolenou) otázku z téže subdimenze; (2) upřesnili jsme formulace několika otázek v druhé části dotazníku (zejm. otázky na religiozitu).

Poté jsme přeložili slovenské výroky ze SSSQ do češtiny a naprogramovali interaktivní dotazník. Oproti tištěným pilotním archům jsme rozdělili „část druhou“ tak, aby respondent vyplňující online formulář musel odeslat mezivýsledky *hned poté*, co odpověděl na otázku, jak si myslí že zná drogovou legislativu, s tím aby neměl možnost na tuto otázku pozměnit odpověď poté, co by si přečetl následující otázky, které reálně testují znalost zákona.

Formulář byl do provozu uveden večer 2. 12. 2008, od 20:00 jsme začali oslovovat respondenty. Každý ze spoluautorů výzkumu oslovil prostřednictvím e-mailu, instantního messagingu (ICQ) či soukromé zprávy na Facebooku svůj okruh známých lidí, kteří studují v současnosti VŠ – v ČR a SR. V rozesílaných zprávách (vzorový text rozesílaného e-mailu je v příloze na str. 17) se nacházely potřebné informace se žádostí o vyplnění dotazníku.

Po úvodním písemném seznámení respondenta s charakterem samotného výzkumu, upozorňujícím na dobrovolnost a anonymitu vyplnění následovaly tři části otázek.

První částí dotazníku byla zkrácená 20položková škála SS, následovaly pak dvě krátké části s různorodou směsí otázek cílených na užívání konopných drog (marihuany a hašiše) a další doprovodné otázky reprezentující ostatní nezávislé proměnné, které jsme chtěli korelovat.

Ještě před všemi ostatními otázkami ale byly položeny otázky na to, odkud respondent pochází a kde studuje. V případě, že se neshodovala země v těchto dvou otázkách, nebylo respondentovi dále umožněno pokračovat ve vyplňování dotazníku². V případě shody obou položek se otevřelo pokračování dotazníku v dané jazykové mutaci.

Kromě samotných odpovědí se do daného řádku databáze ukládala IP adresa a identifikace prohlížeče daného respondenta, aby se případně daly ručně eliminovat opakované pokusy o vyplňování dotazníku stejným člověkem za sebou. Položky v online formuláři ukládaly výsledky do SQL databáze. Sběr dat byl ukončen po týdnu, tj. v úterý 9. 12. 2008 ráno, kdy jsme rovněž uzavřeli formulář, aby již „opozdilci“ zbytečně neodpovídali. Po skončení sběru jsme tabulku databáze naimportovali do statistického programu SPSS, kde jsme provedli potřebné statistické výpočty.

3 Metody

3.1 Definice a operacionalizace pojmů

Sensation seeking (SS) je tendence vyhledávat vzrušující podněty, ve smyslu, jak to formuloval Marvin Zuckerman pro účely jeho testové metody *Sensation Seeking Scale Questionnaire* (dále SSSQ) (Zuckerman *et al.* 1964). SS je „potřeba fyziologického vzrušení, nových zkušeností, a ochoty podstoupit společenská, fyzická i finanční rizika k uspokojení této potřeby“. Samotný motiv zjišťovat něco jako SS vychází z teze, že existují individuální rozdíly v tom, jaká je optimální úroveň aktivace (*arousal* – viz Berlyneho teorie optimální úrovně aktivace, cit. dle Plhánková 2005, str. 358).

Ve výzkumu jsme vycházeli ze slovenské verze SSSQ Form IV. Zuckerman rozlišil v rámci 40 položek dotazníku 4 (středně korelující) subdimenze, které byly faktorovou analýzou u rozsáhlejších vzorků potvrzeny i po lokalizaci dotazníku do jiného jazyka (např. ve francouzském prostředí – Loas *et al.* 2001):

1. **Thrill and Adventure** – vyhledávání vzrušení,
2. **Experience Seeking** – hledání nových zkušeností,
3. **Disinhibition** – disinhibice (nekontrolované, reakční chování),
4. **Boredom Susceptibility** – náchylnost podléhat nudě.

2 studentů z ČR studujících na Slovensku a *vice versa* tak byli z dalšího zkoumání vyřazeni, zdůvodnění viz kap. 3.2 na str. 7.

Položky dotazníku mají charakter tvrzení s možnými odpověďmi anone. Dimenze dotazníku nabývají hodnoty od 0 do 1, podle procent kladných odpovědí z otázek vztahujících se k dané dimenzi. V našem výzkumu jsme pracovali pouze s celkovým poměrem kladných odpovědí.

Konopné drogy jsou reprezentovány marihuanou a hašišem, neboť v dotazníku pro respondenty jsme užili slovní spojení „marihuana nebo hašiš“ (dále jen m. a h.).

Užívání konopných drog sledujeme několikastupňově. Nejprve klademe respondentovi otázku, zda má v životě vůbec nějakou **zkušenost s m. a h.** (tj. zjišťujeme u našeho vzorku *celoživotní prevalenci*³). Je-li kladná odpověď, dotazujeme se, jestli respondent v **současnosti užívá m. a h.**, teprve v případě kladné odpovědi se dotazujeme na **frekvenci aktuálního užívání**. Nabízíme odstupňovanou škálu frekvence užívání, kterou si pro účely tohoto výzkumu specifikujeme následovně:

1. každý den nebo téměř každý den,
2. jednou nebo dvakrát za týden (např. o víkendu),
3. jednou nebo dvakrát do měsíce,
4. příležitostně (párkrát do roka).

Respondenti se na této škále zařazují do takové skupiny, která je nejbližší k jejich aktuálnímu vzorci užívání. Z takto postupně kladených otázek můžeme nakonec dostat 6 skupin lidí: kromě čtyř typů aktuálních uživatelů dle frekvence užívání tak přibývají ještě skupiny

5. nikdy v životě nezkusil/a m./h.,
6. v životě již m./h. zkusil/a, ale v současnosti se za uživatele drogy nepovažuje.

Tento vícestupňový model je v souladu s tím, jak k tomu přistupují komplexnější systémy kategorizace uživatelů (např. GAIN Substance Frequency Index c2002).

Subjektivní dostupnost konopných drog je pojmem, který sleduje to, jak dostupnost (fyzickou, ekonomickou, ...) drogy v místě pobytu subjektivně vnímá daný respondent. Nemá nic společného s údaji drogových center, statistikami o poměru nabídky/poptávky atd. Sledujeme otázkou na čtyřbodové škále od 1 = „téměř nedostupná nebo velmi obtížně dostupná“ až po 4 = „velmi snadno dostupná“.

Religiozitu vnímáme v moderním dvoudimenzionálním pojetí obšírně vysvětleném Pavlem Řičanem (2007, str. 42–50). Dimenze, které sledujeme nezávisle na sobě, jsou:

1. **náboženskost**, tj. jak je pro respondenta v jeho osobním životě důležitý vztah / příslušnost k organizované náboženské skupině (církvi, náboženské společnosti, sektě),
2. **spiritualita**, tj. jak je pro respondenta v jeho osobním životě důležitý vztah k posvátnu, něčemu co nás přesahuje (spiritualita, duchovnost, transcendence) – obě dimenze na čtyřbodové škále, od 1 = „zcela nedůležitý“, až po 4 = „velmi důležitý“.

Ačkoli tradičně se spiritualita chápe jako „klíčová a jedinečná funkce náboženství“ (Pargament a Mahoney, cit. dle Řičan 2007, str. 45), v dnešní době vzniká trend vymezovat se vůči institucionalizované religiozitě a označovat pak nové formy religiozity jako „**nenáboženskou spiritualitu**“ (Zinnbauer, cit. dle Řičan, *tamtéž*). Tento pojem se snaží poukázat na možnost prožívání spirituálních obsahů i mimo rámec církevních institucí a formálních učení.

Respondenti nebyli obtěžováni termíny „náboženskost“ a „spiritualita“, kterým by nemuseli správně rozumět, tyto dimenze jim proto byly v dotazníkových otázkách vyjádřeny pouze opisnou formou (viz seznam otázek v příloze na str. 16).

3.2 Metoda výběru vzorku a výzkumný soubor

Vzorek tvořilo **168** vysokoškolských studentů bakalářského a magisterského stupně, tedy lidé ve věku zpravidla od 20 do 26 let (věk nebyl explicitně měřen). Byly vybírány **dvě skupiny studentů**: Češi studující v ČR a Slováci studující v SR.

3 LTP — Life time prevalence

Do výzkumu jsme nezařazovali Čechy studující na Slovensku ani Slováky studující v Česku, neboť by se tím zkomplikovala možná interpretace rozdílů mezi ČR a SR, které implicitně (krom hlavní výzkumné hypotézy) rovněž očekáváme.

Výběr lidí do vzorku byl **nenáhodný** — prostřednictvím e-mailu, ICQ a soukromých zpráv na Facebooku byli osloveni kamarádi, známí a bývalí spolužáci všech spoluautorů výzkumu, kteří studují na vysokých školách v ČR a SR. Dotazník vyplnilo celkem **48 Slováků** (28,6 %) a **120 Čechů** (71,4 %).

Nevěděli jsme, jaký bude v dotazníku poměr mužů a žen, či studujících humanitní, technické či umělecké obory. Jelikož i toto jsou proměnné, které mohou mít vztah k měřeným proměnným, ověřovali jsme si toto prostřednictvím doplňujících otázek na pohlaví respondenta a jeho studijní zaměření.

Nenáhodný výběr, který jsme zvolili z časových důvodů, není optimální volbou (srov. Ferjenčík 2000, str. 119–121) a nikdy není plně ospravedlnitelný, byť hlavní cíl tohoto výzkumu přímo nevyžaduje mít populační vzorek. Je nutné tuto skutečnost brát v úvahu při práci s výsledky a jejich interpretaci.

3.3 Metody sběru dat

Respondentům byly administrovány dva dotazníky ve formě HTML formuláře na webu (screenshoty viz příloha na str. 17):

1. Zkrácený Zuckermanův *SSSQ Form IV* (původních 40 otázek je v příloze na str. 14, námi vyselektovaných 20 z nich je v příloze na str. 15).
2. Sada námi stvořených otázek - *plné znění otázek v příloze na str. 15*.

3.4 Statistické metody

Pro zjištění normality rozložení srovnávaných proměnných jsme užívali zejména **Kolmogorov–Smirnov test**. Stejnost rozptylu jsme ověřovali přes **Levenův test homogenity**.

Bylo-li to pak možné, používali jsme běžný **t-test pro nezávislé výběry** pro zjištění signifikance hlavních sledovaných vztahů z výzkumných otázek (tj. především rozdíly průměrů různých proměnných mezi dvěma skupinami).

Velikost účinku jsme zaznamenávali běžným rozdílem průměrů ve formě **Cohenova d**, korelace ostatních proměnných, jelikož se jednalo zpravidla o ordinální stupnice, jsme měřili pomocí **Spearmanova koeficientu ρ** .

4 Výsledky

Z celkem **168 respondentů** jsme dva z veškerých dalších výpočtů vyřadili, neboť jejich odpovědi na všechny otázky SS krom jedné byly „ne“. Následující tabulky a výpočty tedy zpravidla pracují s **n = 166**, případný chybějící respondent v některých z tabulek značí chybějící data v právě použité proměnné pro třídění.

Počty uživatelů ve skupinách podle jejich zkušeností s užíváním konopných drog tak, jak se sami respondenti zařadili bez jakéhokoli slučování skupin, směrodatné odchylky (s) a průměry hodnot SS (m_{SS}) znázorňuje Tabulka 1:

Tabulka 1: Průměry hodnot SS pro skupiny dle zkušeností s užíváním konopných drog

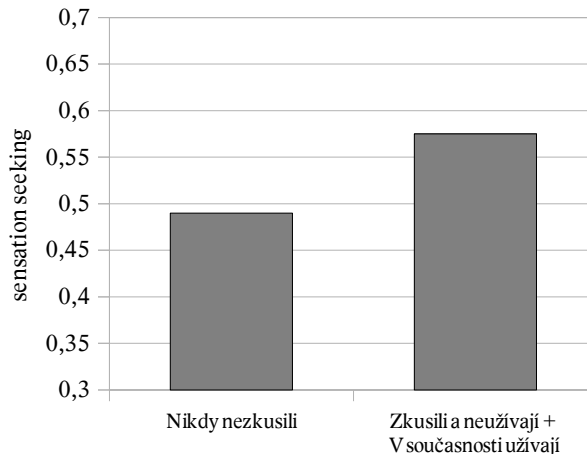
Skupina	n	%	m _{SS}	s
Nikdy nezkusili	41	24,70 %	0,491	0,127
Zkusili, ale neužívají	79	47,59 %	0,558	0,143
Užívají max. několikrát do roka	17	10,24 %	0,625	0,117
Užívají několikrát do měsíce	11	6,63 %	0,603	0,096
Užívají několikrát do týdne	10	6,02 %	0,555	0,114
Užívají každý nebo téměř každý den	8	4,82 %	0,623	0,146

Pro testování 2. hypotézy jsme sloučili tyto skupiny následovně:

Tabulka 2: Průměry hodnot SS pro sloučené skupiny Nezkusili—Zkusili + Užívají

Skupina	n	%	m _{SS}	s
Nikdy nezkusili	40	24,24 %	0,490	0,127
Zkusili a neužívají + V současnosti užívají	125	75,76 %	0,575	0,135

Zjištění významnosti rozdílů mezi těmito dvěma skupinami v SS jsme provedli **t-testem pro nezávislé výběry** (Levenův test homogenity rozptylu: $F = 0,04$, $p = 0,84$). Výsledný rozdíl se prokázal jako signifikantní ($t = 3,314$, $p < 0,001$). Cohen $d = 0,518$, Spearmanova korelace $\rho = 0,238$, $p < 0,01$.

Diagram 2: Průměry hodnot SS pro sloučené skupiny Nezkusili—Zkusili + Užívají

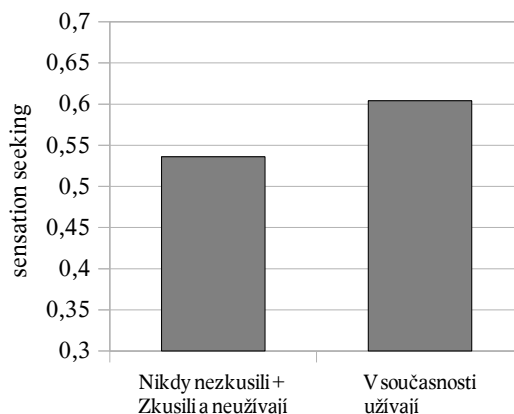
Pro testování 1. hypotézy jsme sloučili skupiny na (1) ty, kteří nikdy konopné drogy nezkusili + ty, kteří je zkusili, ale nyní neužívají, a (2) ty, kteří jsou současnými uživateli:

Tabulka 3: Průměry hodnot SS pro sloučené skupiny Nezkusili + Zkusili a neužívají—Užívají

Skupina	n	%	m _{SS}	s
Nikdy nezkusili + Zkusili a neužívají	120	72,29 %	0,536	0,141
V současnosti užívají	46	27,71 %	0,604	0,117

Levenův test homogenity rozptylu: $F = 2,08$, $p = 0,15$. Výsledný rozdíl se rovněž prokázal jako signifikantní ($t = 2,935$, $p < 0,01$). Cohenovo $d = 0,458$, Spearmanova korelace $\rho = 0,236$, $p < 0,01$.

Diagram 3: Průměry hodnot SS pro sloučené skupiny Nezkusili + Zkusili a neužívají—Užívají

Tyto výsledky podporují hypotézy 1 a 2.

Testování SS **mezi jednotlivými skupinami uživatelů** se potýkalo s omezeným vzorkem ($n = 46$). Sloučení skupin uživatelů proběhlo na (1) Užívají max. několikrát do roka + Užívají několikrát do měsíce a (2) Užívají několikrát do týdne + Užívají každý nebo téměř každý den:

Tabulka 4: Průměry hodnot SS pro sloučené skupiny uživatelů dle frekvence užívání

Skupina uživatelů	n	%	m _{SS}	s
Max. několikrát do roka + Několikrát do měsíce	28	60,87 %	0,616	0,108
Několikrát do týdne + Každý nebo téměř každý den	18	39,13 %	0,585	0,130

Mann-Whitney U test ukázal nestejnost skupin ($p=0,571$). **Neprokázal se vztah** mezi SS a narůstající frekvencí užívání konopných drog z **výzkumné otázky 3**.

Pro testování 4. hypotézy jsme rozdělili uživatele **podle země původu a studia**. Rozdíly u SS mezi českými a slovenskými uživateli znázorňuje Tabulka 5.

Tabulka 5: Průměry hodnot SS pro české a slovenské uživatele konopných drog

Skupina uživatelů	n	%	m _{SS}	s
Češi	26	56,52 %	0,590	0,089
Slováci	20	43,48 %	0,623	0,146

Zde jsou patrné nestejně rozptýly (Levenův test: $F = 6,878$, $p = 0,012$). Výsledky t-testu navíc nedokáží vrátit nulovou hypotézu ($t = -0,959$, $p = 0,34$). Rozdíly v SS u českých a slovenských uživatelů konopných drog, jak jsme se domnívali v **hypotéze 4**, **tedy nejsou patrné**.

4.1 Odděleně český a slovenský vzorek

Tato zjištění pro nás nemají větší význam, neboť se zdá, že platí 4. hypotéza, nicméně přesto jsme provedli jsme korelační výpočty mezi jednotlivými měřeními proměnnými a přinášíme zde v přehledné formě některé významné korelace vztahující se k otázkám a hypotézám tohoto výzkumu:

ČESKÝ VZOREK

- S koreluje se zkušeností s konopnými drogami (Spearman $\rho=0,281$, $p<0,01$) a s aktuálním užíváním konopných drog ($\rho=0,233$, $p<0,05$)
- Aktuální užívání konopných drog záporně koreluje se skutečnou znalostí legislativy (Spearman $\rho=-0,225$, $p<0,05$), slabě koreluje s vnímanou dostupností konopných drog ($\rho=0,203$, $p<0,05$) a koreluje rovněž se známostí někoho jiného, kdo užívá konopné drogy (Spearman $\rho=0,238$, $p<0,01$).

SLOVENSKÝ VZOREK

- Frekvence užívání konopných drog záporně koreluje s vnímanou dostupností konopných drog (Spearman $\rho=-0,455$, $p<0,05$).
- Existuje vztah mezi zkušeností s konopnou drogou a vnímanou znalostí legislativy (Spearman $\rho=0,296$, $p<0,05$), nikoli však mezi skutečnou znalostí.
- Spiritualita respondenta záporně koreluje se SS (Spearman $\rho=-0,365$, $p<0,05$).

5 Diskuse

Ukázala se **vyšší míra** sensation seeking (SS) u respondentů, kteří mají **zkušenost s konopnými drogami nebo je přímo užívají**, oproti respondentům, kteří drogu nikdy nezkusili, rozdíl je statisticky významný. Tato zjištění jsou konzistentní s dosavadními zahraničními výzkumy na téma užívání drog a vyhledávání vzrušení (Agrawal *et al.* 2004; Dubey *et al.* 2008 a další). Při rozdělení na českou a slovenskou část je nicméně zajímavé, že již u slovenského vzorku není pozorovatelný významný rozdíl. Toto je patrně dáno malou velikostí a nedostatečnou reprezentativností slovenského vzorku.

Srovnání jednotlivých skupin uživatelů drog, podle jejich **frekvence užívání**, naopak přineslo nejednoznačné výsledky, ze kterých není možné potvrdit ani vyvrátit stanovenou hypotézu. To je dáno především malým počtem lidí v jednotlivých skupinách uživatelů. Ze získaných dat přesto zjišťujeme, že **není pozorovatelný rozdíl** v míře SS u skupiny „příležitostných“ uživatelů na jedné straně a skupiny „každodenních“ uživatelů na straně druhé.

Očekávaný rozdíl v SS **mezi českými a slovenskými uživateli se neprokázal**. Hodnoty faktorů, u kterých jsme se domnívali, že by mohly způsobit rozdíl se u českého a slovenského vzorku velice podobaly. **Spiritualita** nicméně hrála významnou roli při ovlivnění SS, avšak pouze u *slovenské části* vzorku. Tam se projevila záporná korelace, která značí, že s narůstající spiritualitou klesá míra SS. Tento vztah by bylo možno interpretovat tak, že spiritualita se pojí ke směřování člověka spíše do nitra sebe sama než do vnějšího světa (Říčan, 2007). Položky dotazníku na SS jsou nicméně zaměřeny zejména na vyhledávání požitek a zkušeností z vnějšího světa, což je směr, který se nezdá na duchovní či mystické cestě záměrně potlačuje s cílem směřovat pozornost dovnitř.

5.1 Validita

Přehledový článek (Malkin, Rabinowitz 1998) se obšírně věnuje tématu SS a adrenalinových sportů, kde srovnává desítky dosavadních provedených studií a zkoumá konstruktovou validitu Zuckermanova testu a uplatnitelnost škály v různých kulturách a různých socioekonomických skupinách obyvatel.

Ve vztahu k adrenalinovým sportům cituje Chirivela a Martineze (cit. dle Malkin, Rabinowitz 1998), že inklinace k adrenalinovým sportům je častější u vyšších příjmových skupin lidí, jako náhrada za nebezpečnější formy uspokojení vzrušení, jakými jsou braní drog či výtržnosti a jiné násilné chování.

Odkazuje na jinou studii, že „vliv okolního prostředí, socioekonomického statusu a tedy dostupných možností ukojení potřeb vzrušení má významný vliv na soustředění se k vyhledávání vzrušení“ (Blenner 1993, p. 462, cit. dle Malkin, Rabinowitz 1998). Tedy existuje zpětnovazebná smyčka, kdy vyšší příjmy nabízejí vyšší možnosti pro užívání si vzrušení a tím i narůstá tato „potřeba“. Další výzkumy z této práce poukazují na to, že otázky kladené v Zuckermanově dotazníku jsou zaměřeny právě na **střední a vyšší příjmové skupiny**, neboť otázky zaměřené na drahé adrenalinové sporty mohou být pro nižší příjmové skupiny irelevantní, resp. mohou měřit spíše tužby dané jejich lákavostí, protože nedostupností; a mohou se tedy při měření **odchylovat od konceptu SS** v jeho původním významu.

Předpokládáme, že námi zkoumaný vzorek vysokoškolských studentů nepatří ke skupině s nízkým socioekonomickým statutem, spíše naopak; český a slovenský systém vzdělávání navazuje na rakousko-uherskou tradici selekce žáků od dětství do gymnázií, středních odborných škol a učilišť, a v reálu nabízí možnost studovat na VŠ především absolventům gymnázií, kde zase zpravidla jsou děti vysokoškolsky vzdělaných rodičů (Matějů *et al.*, 2004, kap. 3).

Konstruktová validita námi použitého testu na SS nebyla ověřována.

Zobecnitelnost výsledků nad rámec populace studentů vysokých škol je při námi zkoumané velikosti vzorku omezená. S větší mírou jistoty lze používat v jiných skupinách populace výsledky, které nám vyšly **konzistentní s již provedenými zahraničními výzkumy řádově většího rozsahu** (tj. např. vztah míry SS a zkušeností s nelegálními drogami).

Některé z hypotéz, které se z výsledků nepodařilo potvrdit, nemusí být nutně neplatné (tj. jde o chyby II. typu). Výsledky hypotéz, které jsme nepotvrdili, se někdy jevíly na první pohled jako zajímavé, ale statická měření nedokázala podpořit tyto předběžné „poznatky“ dostatečnou mírou statistické významnosti.

5.2 Návaznost na další výzkum

Dílčí a předběžné výsledky tohoto výzkumu by stálo za to v lepších podmínkách opakovat a rozšířit.

SSSQ, který od respondenta vyžaduje pouze prosté vyjádření souhlasu či nesouhlasu činí tento dotazník snadno použitelný i v rozsáhlejších obecně zaměřených výzkumech. Existují i úspěšné zkrácené verze dotazníku SS, které pomocí 8, 4, či dokonce pouze 2 otázek zjišťují konstrukt SS (Stephenson *et al.*, 2003).

Vysoká celoživotní prevalence i rozšířenost užívání konopných drog v ČR i SR jsou dobré důvody pro to, aby se uvažovalo o zařazení některé ze zkrácených verzí SSSQ do celostátních či mezinárodních výzkumů na téma drog.

Použité zdroje

- Agrawal, A., Jacobson, K., Prescott, C., Kendler, K. (2004). A Twin Study of Personality and Illicit Drug Use and Abuse/Dependence. *Twin Research*, 7(1), 72-81. Retrieved October 22, 2008, doi:10.1375/136905204607414624
- Amodio, J. (1994). Adrenaline junkies. *Shape*, 13(11), 24. Retrieved October 22, 2008, from MasterFILE Premier database.
- Crawford, A. M., Pentz, M. A., Chou, C.-P. et al. (2003). Parallel Developmental Trajectories of Sensation Seeking and Regular Substance Use in Adolescents. *Psychology of Addictive Behaviors* 17(3), pp. 179–192. Retrieved October 21, 2008, doi:10.1037/0893-164X.17.3.179
- Davis, M. T. (2004). Spirituality in Adolescent Decision to Use Drugs: A Review of the Literature and Theory. *Brandeis Graduate Journal*, vol. 2. Staženo 14.11.2008 z URL <http://www.brandeis.edu/gsa/gradjournal/2004/index.html>
- Dubey, C., Arora, M. (2008). Sensation seeking level and drug of choice. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 34(1), 73-82. Retrieved October 22, 2008, from PsycINFO database.
- Ferjenčík, J. (2000). *Metodologie psychologického výzkumu: Jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál.
- GAIN Substance Frequency Index (c2002). Chestnut Health Systems. Staženo 3.11.2008 z URL <http://www.chestnut.org/li/gain>
- Gerra, G. (2004). Substance Use Among High-School Students: Relationships with Temperament, Personality Traits, and Parental Care Perception. *Substance use & misuse* 39(2), pp. 345–367. Retrieved October 20, 2008, from PsycArticles database.
- Goodwin, C. J. (2008). *Research in Psychology: Methods and Design*. 5. ed. NJ: Wiley & Sons Inc.
- Kopstein, A. (1999). Motivational and personality factors associated with adolescent alcohol, tobacco and marijuana use. Retrieved October 22, 2008, from PsycINFO database.
- Loas, G., Verrier, A., Flament M. F. et al. (2001). Factorial Structure of the Sensation-Seeking Scale-Form V: Confirmatory Factorial Analyses in Nonclinical and Clinical Samples. *Canadian Journal of Psychiatry* 46(9), pp. 850–855. Staženo 3.11.2008 z URL: <http://jdem.cz/bwz43>
- López-Bonilla, J., López-Bonilla, L. (2008). Sensation seeking and e-shoppers. *Electronic Commerce Research*, 8(3), 143-154. Retrieved October 22, 2008, doi:10.1007/s10660-008-9018-9
- Malkin, M. J., Rabinowitz, E. (1998). Sensation seeking and high-risk recreation. *Parks and recreation* 1998 (July). Retrieved October 22, 2008 from <http://jdem.cz/bwz59>
- Matějů, P., Simonová, N., Straková, J. et al. (2004). *Studium na vysoké škole 2004: Zpráva z výzkumu studentů prvních ročníků vysokých škol v České republice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, oddělení pro výzkum sociální stratifikace. Staženo 10.12.2008 z URL <http://jdem.cz/bwz63>
- McGee, L. (1989). Longitudinal influence of adolescent sensation seeking needs on general deviant behavior in adolescence and young adulthood. Retrieved October 22, 2008, from PsycINFO database.
- Mravčík, V., Chomynová, P., Orliková, B. et al. (2008). *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v r. 2007*. Praha: Úřad vlády České republiky, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Staženo 9.12.2008 z URL: <http://jdem.cz/bwzy9>
- Newcomb, M. D., McGee, L. (1991). Influence of Sensation Seeking on General Deviance and Specific Problem Behaviors From Adolescence to Young Adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology* 61 (4), pp. 614-628. APA, Retrieved October 20, 2008, from PsycArticles database. doi:10.1037/0022-3514.61.4.614
- Nociar, A. (2007). *Priekumy o alkohole, tabaku a ostatných drogách (ATOD) u žiakov a študentov na Slovensku v rokoch 2006 a 2007*. Prezentace, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie. Staženo 9.12.2008 z URL: <http://jdem.cz/bwzz5>
- Pinholster, G. (1997). Sensational study: Psychology prof's work ranks among world's best. *UpDate* 16(19), University of Delaware. Staženo 9.12.2008 z URL: <http://www.udel.edu/PR/UpDate/97/19/27.html>
- Plháková, A. (2005). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.
- Říčan, P. (2007). *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál.
- Stephenson, M. T., Hoyle, R. H., Palmgreen, P. et al. (2003). *Brief measures of sensation seeking for screening and large-scale surveys* 72(3), pp. 279–286. doi:10.1016/j.drugalcdep.2003.08.003
- Zábranský, T. (2006). Teorie marihuany jako vstupní drogy. Prezentace z XII. konference SLNN a 45. AT konference, 22.5.2006. Staženo 3.11.2008 z URL: <http://www.adiktologie.cz/download/769/gateway-drug.pdf>
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (c2008). §187–§188a. Staženo 22.10.2008 z URL: <http://jdem.cz/bwz29>
- Zbierka zákonov č. 300/2005. Trestný zákon (2005). Staženo 22.10.2008 z URL <http://jdem.cz/bwz35>
- Zuckerman, M., Kolin E. A., Price L., Zoob I. (1964). Development of a sensation-seeking scale. *Journal of Consulting Psychology* 28(6), pp. 477–482. Retrieved October 20, 2008, from PsycArticles database. doi:10.1037/h0040995

Přílohy

A Výchozí verze Sensation Seeking Scale Questionnaire Form IV

Každá prvá položka zastupuje faktor (1) Thrill and Adventure – vyhľadávanie vzrušenia, každá druhá faktor (2) Experience Seeking – hľadanie novej skúsenosti, každá tretia (3) Disinhibition – disinhibícia a nakoniec každá štvrtá (4) Boredom Susceptibility – náchylnosť podliehať nude.⁵

Inštrukcia: Pozorne si prčítajte uvedených 40 tvrdení a pri každom zakrúžkujte odpoveď áno (A) alebo nie (N). Odpovede nie sú správne, ani nesprávne, preto odpovedajte vždy úprimne. Ak ste sa s uvedenou situáciou ešte nestretli, porozmýšľajte ako by to asi bolo, ak by taká situácia asi nastala a podľa toho odpovedzte.

1. Častokrát by som chcel/a byť horolezcom. A — N
2. Mám rád/a niektoré prirodzené telesné pachy. A — N
3. Páčia sa mi rozvášnené a neviazané večierky. A — N
4. Otravuje ma pozeráť na film, ktorý som už videl/a. A — N
5. Občas sa mi páči robiť aj také veci, v ktorých je trochu strachu. A — N
6. Rada objavujem mesto alebo neznáme štvrte, aj keď môžem zablúdiť. A — N
7. Páči sa mi spoločnosť slobodných ľudí, ktorí si vymieňajú partnerov. A — N
8. Lezú mi na nervy stále tie isté tváre. A — N
9. Rada by som sa venoval/a vodnému lyžovaniu. A — N
10. Už som vyskúšal/a alebo chcel/a by som vyskúšať marihuanu. A — N
11. Často sa rád/a „tackám“ od alkoholu alebo „trávy“. A — N
12. Vadia mi ľudia, u ktorých vopred viem, čo urobia alebo povedia. A — N
13. Rád/a by som sa venovala windsurfingu. A — N
14. Vyskúšal/a alebo chcel/a by som vyskúšať drogu, ktorá vyvoláva halucinácie. A — N
15. Rád/a by som mala nové vzrušujúce zážitky a skúsenosti, aj neobvyklé a netradičné, vč. nelegálnych. A — N
16. Obyčajne ma otravuje film alebo hra, kde môžem predpovedať, čo sa udeje. A — N
17. Rád/a by som sa naučil/a pilotovať lietadlo. A — N
18. Rád/a ochutnávam nové jedlá, ktoré som nikdy predtým nejedol/a. A — N
19. Rád/a chodím na rande s ľuďmi, ktorí sú fyzicky vzrušujúci. A — N
20. Vyložene ma nudím pozeráť si fotografie alebo diapozitívy z ciest iných ľudí. A — N
21. Rád/a by som sa potápala alebo skúmala morské hlbiny. A — N
22. Rád/a by som sa vybrala na výlet, kde nie je presne určený plán, trasa, časový rozpis. A — N
23. Základom dobrej zábavy je mať vždy čo piť. A — N
24. Mám rád/a navypočítateľných priateľov. A — N
25. Rád/a by som si vyskúšal zoskok padákom. A — N
26. Rád/a by som si našiel priateľov z nejakej „výstrednej“ skupiny. A — N
27. Človek by mal mať značné sexuálne skúsenosti pred manželstvom. A — N
28. Som celý/á nesvoj/a ak sa nemôžem dlhší čas pohnúť z domu. A — N
29. Rád/a by som skákala saltá z trampolíny do vody. A — N
30. Rád/a by som spoznala homosexuálov (mužov i ženy). A — N
31. Občas si predstavujem ako si lietam po svete v spoločnosti bohatých ľudí zo „smotánky“. A — N
32. Najhorší spoločenský hriech je byť nudný a otravný. A — N
33. Rád/a by som sa plavil/a ďaleko po mori v malej ale spoľahlivej plachetnici. A — N
34. Často nachádzam krásu v bijúcich sa farbách a nepravidlených tvaroch moderného umenia. A — N
35. Páčia sa mi „sexy“ scény vo filmoch. A — N
36. Mám rád/a vtipných a bystrých ľudí, aj keď občas urazia iných. A — N
37. Mám rád/a pocit rýchlej jazdy na lyžiach dolu strmým svahom. A — N
38. Ľudia sa môžu obliekať ako chcú, aj výstredne. A — N
39. Cítim sa veľmi dobre, ak si dám nejaký „pohárik“. A — N
40. Otravujú ma nudní a ťažkopádni ľudia. A — N

5 Barené zvýraznení otázek je přítomno pouze zde pro přehledné rozlišení příslušnosti otázek k jednotlivým subdimenzím sensation seeking, respondenti by samozřejmě neměli znát interní mechanismy výpočtu.

B Zkrácená 20položková verze SSSQ, která byla administrována

Byla vyřazena polovina otázek z každé subdimenze (nejprve takové, které se přímo vázaly na drogy, zbytek náhodně). Výsledek z této zkrácené verze má smysl jen jako celková hodnota, rozlišení na subdimenze již nemůže být dostatečně přesné při tak malém počtu otázek. Toto je verze přeložená do češtiny, Slovákům byly nabídnuty stejné otázky, jen ve slovenštině.

„ČÁST PRVNÍ“

Instrukce: Pozorně si přečti uvedených 20 tvrzení a u každého vyber odpověď **ano** (A) nebo **ne** (N). Nejsou tu správné ani nesprávné odpovědi, odpovídej proto prosím upřímně. Pokud jsi se s uvedenou situací ještě nesetkal/a, představ si jaké by to asi bylo, pokud by taková situace nastala a podle toho zkus odpovědět.

Další dvě části již budou kratší.

1. Občas se mi líbí dělat i takové věci, v kterých je trochu strachu. **A — N**
2. Rád/a objevuji město nebo neznámé čtvrti, i když můžu zabloudit. **A — N**
3. Líbí se mi společnost svobodných lidí, kteří si vyměňují partnery. **A — N**
4. Otravuje mě dívat se na film, který jsem už viděl/a. **A — N**
5. Rád/a bych se věnoval/a vodnímu lyžování. **A — N**
6. Rád/a ochutnávám nová jídla, která jsem nikdy předtím nejedl/a. **A — N**
7. Rád/a chodívám na rande s lidmi, kteří jsou fyzicky vzrušující. **A — N**
8. Vyloženě mě nudí prohlížet si fotografie nebo diapozitivy z cest jiných lidí. **A — N**
9. Rád/a bych se potápěl/a nebo zkoumal/a mořské hlubiny. **A — N**
10. Rád/a bych se vydal/a na výlet, kde není přesně určený plán, trasa, časový rozpis. **A — N**
11. Základem dobré zábavy je mít stále co pít. **A — N**
12. Mám rád/a nevypočitatelné přátele. **A — N**
13. Rád/a bych se plavil/a daleko na moři v malé, ale spolehlivé plachetnici. **A — N**
14. Lidé se mohou oblékat jak chtějí, i výstředně. **A — N**
15. Člověk by měl mít značné sexuální zkušenosti už před manželstvím. **A — N**
16. Jsem celý/á nespůj/nesvá, pokud se nemůžu delší čas pohnout z domu. **A — N**
17. Mám rád/a pocit rychlé jízdy na lyžích, dolů strmým svahem. **A — N**
18. Často nacházím krásu v nesouladných barvách a nepravidelných tvarech moderního umění. **A — N**
19. Občas si představuji, jak létám po světě ve společnosti bohatých lidí ze „smetánky“. **A — N**
20. Nejhorší společenský hřích je být nudný a otravný. **A — N**

C Sada otázek na respondenty

Následující otázky označené jako „část druhá“ se respondentovi zobrazily potom, co vyplnil výše uvedených 20 otázek ze SSSQ. Po odeslání této části se teprve zobrazily otázky z „části třetí“.

„ČÁST DRUHÁ“

Instrukce: Pozorně si přečti následující otázky a vyber takové odpovědi, které odpovídají skutečnosti nebo jsou jí z nabízených možností nejbližší. *Znovu upozorňujeme, že dotazník je anonymní, data se nedostanou do ruky třetím osobám a neexistuje cesta, kterou bychom mohli z odpovědí vypátrat jejich původce.*

1. Je v tvém okolí někdo, o kom víš, že užívá marihuanu nebo hašiš? **A — N**
2. Vyzkoušel/a jsi někdy ve svém životě marihuanu nebo hašiš? **A — N**
— *V případě odpovědi NE pokračuj otázkou č. 5...*
3. Užíváš v současnosti marihuanu nebo hašiš? **A — N**
— *V případě odpovědi NE pokračuj otázkou č. 5...*
4. Jak často užíváš marihuanu nebo hašiš? (Vyber nejbližší variantu)
— **každý den nebo téměř každý den**
— **jednu nebo dvakrát za týden (např. o víkendu)**
— **jednu nebo dvakrát do měsíce**
— **příležitostně, např. max. několikrát do roka**

5. Myslíš, že máš přehled o drogové legislativě?

Tj. Trestní zákon – nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů (§187, §187a, §188), Šíření toxikomanie (§188a); Přestupkový zákon (§30)⁶

— vůbec ne / — spíše ne / — spíše ano / — určitě ano

„ČÁST TŘETÍ“

Instrukce: Pozorně si přečti následující otázky a vyber takové odpovědi, které odpovídají skutečnosti nebo jsou jí z nabízených možností nejbližší.

1. Prosíme, *bez nahlížení* do zákona *odhadni* a vyber správnou odpověď na otázku: „Jaký trest [v ČR]⁷ hrozí dospělému člověku, kterému policista při osobní prohlídce najde pytlík s marihuanou v množství jednoho gramu?“

— žádný trest, zákon takové množství pro osobní spotřebu povoluje

— odnětí svobody až na dva roky nebo peněžitý trest

— napomenutí nebo peněžitý trest (podle obsahu THC, max. do 15 000 Kč)

2. Prosíme, *bez nahlížení* do zákona *odhadni* a vyber správnou odpověď na otázku: „Jaký trest [v ČR]⁸ hrozí dospělému člověku, který doveze, vyveze, zprostředkuje, prodá nebo jinak druhému obstará marihuanu (nejedná se jen o osobní spotřebu)?“

— napomenutí nebo peněžitý trest, max. do 15 000 Kč

— odnětí svobody až na dva roky nebo peněžitý trest

— odnětí svobody až na jeden až pět let

3. Jak se ti zdá dostupná marihuana v tvém okolí?

Vyber na škále 1—4 od 1 = „téměř nedostupná nebo velmi těžko dostupná“, až po 4 = „velmi snadno dostupná“:

— téměř nedostupná nebo velmi těžko dostupná

— spíše hůře dostupná

— spíše snadněji dostupná

— snadno nebo velmi snadno dostupná

4. Pohlaví: Muž — Žena

5. Jaký typ oboru studuješ?

— technický a přírodovědný

— humanitní, společenskovední či ekonomický

— umělecký

— úplně jiný, zkus upřesnit: [_____]

6. Jak je pro tebe v tvém osobním životě důležitý:

— vztah / příslušnost k organizované náboženské skupině (církvi, nábož. společnosti, sektě)?

— vůbec (zcela nedůležitý)

— spíše nedůležitý

— spíše důležitý

— velmi důležitý

— vztah k posvátnu, něčemu co nás přesahuje (spiritualita, duchovnost, transcendence)?

6 V ČR §187—188 TZ, na Slovensku §171—173 TZ, tj. zde se Slovákům zobrazil text: „Tj. Trestný čin nedovolené výroby omamných a psychotropních látek, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi (§171, §172 a §173 Trestného zákona) a Šírenie toxikomanie (§174)“

7 Slováci obdrželi jinou otázku: „Aký trest [vo SR] hrozí dospelému človeku, ktorému policajt pri osobnej prehliadke nájde vrecúško s marihuanou v množstve 0,5 gramu, čo zodpovedá asi dvom dávkam?“

— žiadny trest, zákon takéto množstvo pre osobnú spotrebu povoľuje

— odňatie slobody až na jeden rok alebo podmienený trest odňatia slobody

— odňatie slobody až na tri roky alebo podmienený trest odňatia slobody

8 „Aký trest [vo SR] hrozí dospelému človeku, ktorý kúpi pre iného (v tomto prípade sa nejedná iba o osobnú spotrebu), resp. inému človeku predá či vymení marihuanu v menšom rozsahu?“ (suma dosahujúca najviac 79 999 Sk)

— odňatie slobody až na päť rokov alebo podmienený trest odňatia slobody

— odňatie slobody na jeden až štyri roky

— odňatie slobody na štyri až desať rokov

- vůbec (zcela nedůležitý)
- spíše nedůležitý
- spíše důležitý
- velmi důležitý

D Vzor emailu rozesílaného respondentům

Následující vzor sloužil jako „referenční návrh“, každý již oslovoval své respondenty podle svých zvyků.

Zdravím a přeji krásný den, spolupodílím se v současné době na psychologickém výzkumu do metodologického kursu, do kterého právě sháníme vzorek respondentů ochotných vyplnit asi 30 dotazníkových položek. Ve výzkumu sledujeme vztah hledání vzrušení a užívání marihuany/hašiše u lidí studujících vysokou školu (Bc. nebo Mgr. stupeň). Online dotazník je k dispozici na adrese <http://brozkeff.php5.cz/formular/>, jeho vyplnění nezabere víc než 5 minut. Vyplnění je zcela anonymní, prosím o pravdivost odpovědí. Díky předem za tvůj čas, [jméno]

E Snímky obrazovky ukazující vzhled částí webového formuláře

Dotazník

Informace:

Cílovou skupinou pro tento výzkum jsou čeští a slovenští vysokoškoláci. Prosíme o upřímnost odpovědí, výzkum je anonymní a výsledky budou hromadně zpracovány statistickým programem. Pokud budete chtít po skončení výzkumu vidět jeho výsledky, napište o ně tomu, kdo vás o vyplnění požádal nebo na adresu [koordinátora](#), obdržíte je jakmile bude projekt dokončen.

- Odkud pocházíš? ČR – SR
- Kde studuješ? ČR – SR

Následovat bude dotazník o třech částech, vyplnění všeho dohromady zabere zhruba 5 minut.

[Pokračovat k první části](#)

ČÁST PRVNÍ

Instrukce: Pozorně si přečti uvedené 20 tvrzení a u každého vyber odpověď ano (A) nebo ne (N). Nejsou tu správné ani nesprávné odpovědi, odpověď proto prosím upřímně. Pokud jsi se s uvedenou situací ještě nesetkal/a, představ si jaké by to asi bylo, pokud by taková situace nastala a podle toho zkus odpovědět.

Další dvě části již budou kratší.

1. Občas se mi líbí dělat i takové věci, v kterých je trochu strachu. A – N
2. Rád/a objevuji město nebo neznámé čtvrti, i když můžu zabloudit. A – N
3. Líbí se mi společnost svobodných lidí, kteří si vyměňují partnery. A – N
4. Otravuje mě dívat se na film, který jsem už viděl/a. A – N
5. Rád/a bych se věnoval/a vodnímu lyžování. A – N

Úvodní stránka začleňující respondenta ke skupině Čechů nebo Slováků

„Část první“ aneb 20 položek Ano/ne na Sensation seeking

ČÁST DRUHÁ

Instrukce: Pozorně si přečti následující otázky a vyber takové odpovědi, které odpovídají skutečnosti nebo jsou jí z nabízených možností nejbližší.

Znovu upozorňujeme, že dotazník je anonymní, data se nedostanou do ruky třetím osobám a neexistuje cesta, kterou bychom mohli z odpovědí vypátrat jejich původce.

1. Je v tvém okolí někdo, o kom víš, že užívá marihuanu nebo hašiš? A – N
2. Vyzkoušel/a jsi někdy ve svém životě marihuanu nebo hašiš? A – N
3. Užíváš v současnosti marihuanu nebo hašiš? A – N
4. Jak často užíváš marihuanu nebo hašiš? (Vyber nejbližší variantu)
 - každý den nebo téměř každý den
 - jednou nebo dvakrát za týden (např. o víkendy)
 - jednou nebo dvakrát do měsíce
 - příležitostně, např. max. několikrát do roka
5. Myslíš, že máš přehled o drogové legislativě?

Tj. Trestní zákon – nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a ječů (§187, §187a, §188), Sčíslený toxikomanie (§188a); Přestupkový zákon (§30)

 - vůbec ne
 - spíše ne
 - spíše ano
 - určitě ano

[Pokračovat k třetí části](#)

„Část druhá“ aneb otázky na užívání konopných drog a dotaz na vnímanou znalost drogové legislativy

ČÁST TŘETÍ

Instrukce: Pozorně si přečti následující otázky a vyber takové odpovědi, které odpovídají skutečnosti nebo jsou jí z nabízených možností nejbližší.

1. Prosíme, bez nahlížení do zákona odhadni a vyber správnou odpověď na otázku: „Jaký trest [v ČR] hrozí dospělému člověku, kterému policista při osobní prohlídce najde pytlík s marihuanou v množství jednoho gramu?“
 - žádný trest, zákon takové množství pro osobní spotřebu povoluje
 - odnětí svobody až na dva roky nebo peněžitý trest
 - napomenutí nebo peněžitý trest (podle obsahu THC, max. do 15 000 Kč)
2. Prosíme, bez nahlížení do zákona odhadni a vyber správnou odpověď na otázku: „Jaký trest [v ČR] hrozí dospělému člověku, který doveze, vyveze, zprostředkuje, prodá nebo jinak druhému obstará marihuanu (nejedná se jen o osobní spotřebu)?“
 - napomenutí nebo peněžitý trest, max. do 15 000 Kč
 - odnětí svobody až na dva roky nebo peněžitý trest
 - odnětí svobody až na jeden až pět let
3. Jak se ti zdá dostupná marihuana v tvém okolí?

Vyber na škále 1–4 od 1 = „téměř nedostupná nebo velmi těžko dostupná“, až po 4 = „velmi snadno dostupná“:

 - téměř nedostupná nebo velmi těžko dostupná
 - spíše hůře dostupná
 - spíše snadněji dostupná
 - snadno nebo velmi snadno dostupná

„Část třetí“ aneb dokončení dotazníku: znalostní otázky na drogovou legislativu, vnímaná dostupnost daných drog, pohlaví respondenta, obor studia a religiozita